

BA LAN NGÀY MỚI

TỪ MINH TÂM

Giới thiệu: Tháng 7/2002, chúng tôi có dịp du lịch Đông Âu trong vòng hai tuần qua các nước Đức, Ba Lan, Hung Gia Lợi, Tiệp Khắc, và Áo Quốc. Dưới đây xin trích một phần của chuyến đi được ghi lại trong bài Trung Âu Ngày Mới in trong quyển Kể Chuyện Đường

Xa - 2002.

... Sáng ngày thứ tư chúng tôi rời Bá Linh từ sáng sớm để đi Vacsava - Ba Lan. Đây là một ngày dài vì chúng tôi phải đi xa khoảng 600 cây số trên một con đường chỉ có hai làn xe chớ không phải là xa lộ. Rời Bá Linh, chúng tôi đi về phía đông chạy qua khu vực thuộc Đông Đức cũ. Chừng hai tiếng sau thì vượt sông Oder để vào địa phận nước Ba Lan. Việc xét hỏi tại biên giới có vẻ chậm chạp vì những người không phải quốc tịch Mỹ hay Anh thì cần phải có chiếu khán nhập cảnh, và nhân viên biên giới thì coi giấy tờ từng người một để đưa vào máy vi tính. Nhưng mọi chuyện cũng êm xuôi và chúng tôi cũng vào được Ba Lan để tìm hiểu về một đất nước có nhiều người nổi tiếng: về khoa học có ông Copernicus, bà Marie Curie, về âm nhạc có thiên tài Chopin, Đức Giáo Hoàng hiện nay John Paul II là người Ba Lan, ông Walessa, ông Sien Kiewicz ... được giải Nobel hòa bình. Về mặt địa lý, nước Ba Lan rộng hơn 120,000 dặm Anh. Đây là một nước lớn ở Châu Âu. Hình thể nước Ba Lan đã thay đổi rất nhiều trong lịch sử, có khi rộng lớn bao trùm cả vùng Ukraine, Belarus thuộc Liên xô cũ ở phía đông. Có khi bị mất nước vào tay Nga, Áo, và Đức. Sau Thế chiến thứ hai, biên giới Ba Lan bị ép về phía tây, mất đất cho Nga, nhưng được đất của Đức.

Từ vị vua đầu tiên năm 966 là Mieszko, lịch sử Ba Lan có nhiều thăng trầm vì bị các nước mạnh hơn ở chung quanh như Phổ (Đức), Áo, Nga ... dòm ngó. Bị Đức xâm chiếm đầu tiên trong thế chiến thứ hai và thuộc khối xã hội chủ nghĩa sau 1945, Ba Lan đã được tự do sau cuộc cách mạng nhưng năm 1989. Sự chuyển đổi từ kinh tế tập trung sang kinh tế thị trường không phải dễ dàng và có nhiều xáo trộn, nhưng cuộc sống hiện nay đã có nhiều ổn định, kinh tế đã bắt đầu phát triển, thị trường có nhiều hàng hóa hơn trước và người dân đã tin tưởng rằng mình đi đúng hướng. Tới Ba Lan, chúng tôi sẽ ghé thăm các thành phố Poznan, thủ đô Vacsava, cố

đô Krakow và nhiều nơi khác trong đó có thánh địa Czestochowa nơi có bức tranh “Nữ Vương Ba Lan” nổi tiếng.

POZNAN

Chúng tôi ghé ăn trưa tại thành phố Poznan. Nằm giữa đường từ Bá Linh đến Vacsava hay xa hơn trên đường xe lửa Paris - Moscou, Poznan là trạm dừng chân của khách lữ hành khi đi từ Đức qua Ba Lan. Nơi đây là một trung tâm văn hóa, khoa học kỹ thuật, thương mại ... vì thuộc vùng Wielkopolska chiếc nôi đầu tiên cả nước Ba Lan thành hình từ thế kỷ thứ 9. Có thời thành phố này thuộc nước Phổ nhưng lại dành được độc lập và sáp nhập vào Ba Lan từ năm 1918. Với dân số khoảng 600,000 người, Poznan là một nơi buôn bán và trao đổi hàng hóa giữa các nước bắc và trung Âu. Một hội chợ quốc tế đã được tổ chức tại Poznan năm 1925. Hiện nay, hàng năm vẫn có nhiều hội chợ khác để trao đổi thông tin và buôn bán.

TOÀ THỊ CHÁNH POZNAN

Chúng tôi viếng thăm trung tâm thành phố nơi có tòa nhà Thị Chánh rất đẹp và một công trường rộng rãi với các quán cà phê vỉa hè có đông đảo du khách đến thăm. Ngoài ra Poznan lại có nhiều nhà thờ như Nhà Thờ St. Paul

TOÀ THỊ CHÁNH POZNAN

& St. Peter (Thánh Paul và Thánh Phao Lô), Nhà Thờ Đức Bà ... xây theo kiến trúc kiểu Phục Hưng hay Baroque, đồng thời còn có nhiều bảo tàng như bảo tàng âm nhạc, bảo tàng khảo cổ, bảo tàng lịch sử, nhiều thư viện, phòng triển lãm..

VACSAVA (WARSAW)

Cảm tưởng đầu tiên của tôi là thủ đô Vacsava có vẻ cũ kỹ, thiếu sắc sảo. Mặt tiền các tòa nhà thường có màu hơi đậm khiến cho nơi đây mang một vẻ u buồn. Đường sá trong thành phố cũng rộng và xe chạy cũng nhanh, nhưng xe cộ thường nhỏ và cũ.

Vacsava là thủ đô của nước Ba Lan,

MỘT LỐI KIẾN TRÚC CỦA VACSAVA

về tên của thành phố, truyền thuyết nói rằng có một mỹ nhân ngư hiện lên bên bờ sông Vistula và nói với một cặp vợ chồng ngư phủ mà người chồng tên là Wars và người vợ tên Sawa rằng ven bờ sông Vistula sẽ có một thành phố đẹp đẽ. Điều đó đã thực sự xảy ra, và thành phố này về sau có tên là Vacsava ghép từ tên cặp vợ chồng này. Hiện có tượng mỹ nhân ngư bên bờ sông Vistula để nhắc về truyền thuyết này.

Vacsava cũng như Bá Linh đã bị thiệt hại rất nặng nề do chiến tranh thế giới lần thứ hai. Người Ba Lan có ý chí rất quật cường. Ta nhớ lại hồi thế chiến, Ba Lan bị Đức chiếm đóng ngay từ năm 1939 trong khi Anh và Pháp làm ngơ vì sợ Đức. Tới năm 1944, khi quân Nga đã tới biên giới Ba Lan thì người Ba Lan tại Vacsava cũng nổi lên chống lại với quân Đức. Tuy nhiên người Nga đã “bình chân như vại”, không giúp đỡ dân Ba Lan để cho quân Đức tàn sát gần 165,000 người phá hủy gần như hoàn toàn thành phố Vacsava sau ba tháng giao tranh.

Những nơi mà du khách hay đến thăm ở Vacsava là Phố Cổ, Cung Văn Hóa và Khoa Học, Công viên và cung điện Lazienki...

■ **PHỐ CỔ:** là nơi đầu tiên phát xuất thành phố Vacsava nằm bên phía tây bờ sông Vistula. Khu vực này gồm công trường lớn gọi là công trường phố cổ (Rynek Starego Miasta), cung điện hoàng gia, Nhà thờ thánh John, bảo tàng lịch sử, phế tích Barbican ...

■ **CÔNG TRƯỜNG PHỐ CỔ** (Rynek Starego Miasta) đã có từ xưa, nhưng bị hư hại hoàn toàn sau chiến tranh. Sau thế chiến đã được khôi phục theo đúng như trước đây (như vậy nơi đây đúng ra chỉ là phố ... phục hồi !!), nhưng kỹ thuật phục chế của người Ba Lan rất cao nên tất cả mặt tiền của các ngôi nhà hay kiến trúc đều giống hệt như xưa. Nơi đây có nhiều du khách nên ngày nay phát triển dịch vụ để phục vụ như tiệm cà phê, đồ lưu niệm, nơi đổi tiền,... ngoài ra còn có những chuyến xe do ngựa kéo để đưa du khách dạo chơi trong khu vực tạo cho nơi đây một khung cảnh thanh bình.

CUNG ĐIỆN HOÀNG GIA

CUNG ĐIỆN HOÀNG GIA

(**ZAMEK KROLESKI**): nằm ở phía đông của công trường, ngày nay là viện bảo tàng hoàng gia. Cung điện cũng hư hại nặng sau chiến tranh. Công tác phục hồi hoàn tất năm 1974 do tiền đóng góp của người Ba Lan ở hải ngoại. Đây là nơi cư ngụ của hoàng gia Ba Lan, mà người đầu tiên là vua Sigimund. Trong cung điện có trang trí nhiều chân dung của dòng họ Jagiellonian. Ngoài ra còn có nơi triều kiến, phòng hội, phòng ngủ, phòng học của hoàng tộc ... phòng nào cũng được trang trí thật lộng lẫy. Cung điện này là nơi mà Napoleon đã gặp gỡ công nương Maria Walewsk, bà này về sau làm hoàng hậu Pháp quốc. Phía trước cung điện là bức tượng vua Sigimund I trên một cột cao được xây năm 1640 để kỷ niệm vị vua đã chọn Vacsava làm thủ đô của Ba Lan.

■ **NHÀ THỜ ST. JOHN (KATHEDRA SW JANA):** là nhà thờ chính của thành phố được xây cất từ thế kỷ thứ 14 theo kiến trúc Gothic. Bị hư hại nặng nề nên sự phục hồi rất khó khăn. Nơi đây chôn cất một số danh nhân của Ba Lan đặc biệt là cố thủ tướng Ignacy Paderewski. Năm 1992, tổng thống Mỹ George Bush và tổng thống Ba Lan Lech Walesa đã làm lễ cầu hồn cho ông này tại nhà thờ này.

■ **BARBACAN:** là di tích còn lại của bức tường bảo vệ thành phố vào khoảng giữa thế kỷ thứ 16. Ngày nay nơi đây là nơi có nhiều nghệ sĩ bán tranh vẽ. Nếu leo lên cao thì có thể ngắm toàn cảnh Vacsava.

■ **CUNG VĂN HÓA VÀ KHOA HỌC:** đây là một tòa nhà vĩ đại do Nga xây tặng Ba Lan dưới thời Staline. Có 30 tầng, cao 235 mét, có 3288 phòng, đây là một công trình đồ sộ mà ở đâu trong thành phố Vacsava cũng thấy nó. Bên trong có một hội trường có thể chứa tới 3000 người, các rạp chiếu bóng, một bảo tàng viện, ba rạp hát ... có thang máy đưa bạn lên tới tầng thứ 30 để từ đây ngắm cảnh toàn thành phố. Người Ba Lan thường nói

CUNG VĂN HOÁ VÀ KHOA HỌC

tiểu lâm rằng :” *Chỗ tốt nhất để ở trong thành phố Vacsava là cung văn hóa này, bởi vì từ đây bạn có thể thấy cả thành phố, mà không thấy cái cung điện này*”. Sau năm 1989, nhiều dự án được đưa ra để bàn cãi về số phận của kiến trúc này nhưng hiện nay chưa có kết luận tối hậu nên du khách vẫn còn có dịp vào tham quan một nơi ... đồ sộ.

■ **CON ĐƯỜNG HOÀNG GIA:** Dài khoảng 10 km bắt đầu đi từ Công Trường Phố Cổ đi về phía nam đến Công Viên Lazienki và tiếp tục đến Cung Điện Willanow để nối liền khu Phố Cổ và các cung điện của hoàng gia Ba Lan ngày xưa. Con đường này gồm nhiều đại lộ thay đổi tên từ Krakowskie sang Nowy Swiat rồi Uzazdowskie ... Dọc hai bên đường là các biệt thự của giới giàu có, bảo tàng viện, trường đại học Vacsava, các công ốc, sứ quán, nhà thờ ... Ở gần bức tượng nhà thơ hồi thế kỷ 19 Adam Mickiewics có một cung điện là Radziwill ngày nay là dinh tổng thống. Nơi đây ngày xưa là chỗ ký Minh Ước Vacsava để chống lại khối NATO, nhưng đây cũng là nơi có hội nghị bàn tròn để chuyển quyền từ chính quyền cũ qua Công Đoàn Đoàn Kết năm 1989.

■ **CÔNG VIÊN VÀ CUNG ĐIỆN LAZENKI:** đây là một công viên để thưởng nhứt của Vacsava, được xây từ thế kỷ thứ 18 dưới thời vua Stanislaw August Poniatowski. Công viên thiết kế theo kiểu Anh - Pháp với không gian rộng rãi, có nhiều hồ nước, đường đi bộ ... Kiến trúc để ở thì không to lớn nhưng nhiều và rải rác như Cung Điện Trên Hồ, Nhà Trắng, Cung Điện Belvedere, Nhà để Nghiên Cứu Thiên Văn ...

■ **CUNG ĐIỆN TRÊN HỒ:** xây cất nằm ngang một cái hồ do một kiến trúc sư người Ý là Domenico Merlini chủ trì. Bên dưới là phòng khách rộng lớn, bên trên là chỗ cư ngụ của nhà vua. Trang trí nội thất rất lộng lẫy với những tượng ng điếu khắc, tranh vẽ, tranh chân dung các vị vua hay hoàng tộc ... Trong

hồ có những chiếc thuyền cho mượn để du khách đi chơi trên hồ trông rất thơ mộng.

■ **NHÀ TRẮNG:** là một căn nhà nhỏ nhưng nổi tiếng vì là nơi vua Louis 18 của nước Pháp tới ở khi bị lưu đày.

■ **BỨC TƯỢNG CHOPIN:** nằm ở bìa công viên. Vào mùa hè thường có những buổi hòa nhạc ngoài trời thu hút nhiều khán thính giả khắp nơi.

■ **CUNG ĐIỆN WILLANOW:**

Nằm cách thành phố Vacsava khoảng 10 km. Đây là một cung điện theo kiểu của cung điện Versailles của Pháp, bởi vì chủ nhân cung điện là vua Jan Sobieski có một người vợ gốc Pháp là bà Marysienka. Ngày nay cung điện là một nhà bảo tàng. Bên trong cung điện trưng bày các bức họa những người trong hoàng tộc, đồ gỗ, chén bát, đồng hồ cổ ... của dòng họ Sobieski. Bên ngoài cung điện là một vườn hoa rất đẹp.

■ **CHUYỆN BÊN LỀ:**

Nước Ba Lan tương đối bằng phẳng, trừ ở phía nam có chút ít núi đồi. Con đường từ Bá Linh về Vacsava rất buồn tẻ. Hai bên cảnh vật giống nhau là những cánh đồng lúa mì hay hoa hướng dương đang tới mùa thu hoạch.

CUNG ĐIỆN WILLANOW

Đường chỉ có hai làn xe: một ngược một xuôi, nhưng một vài đoạn lại khá trữ tình vì người ta trồng cây dọc hai bên đường có khi cả hàng chục cây số trông rất thơ mộng. Dọc hai bên đường, thỉnh thoảng có người bán nấm hay các nông sản, nhưng cũng có người bán ... chính mình. Đó là các nàng kiều người Nga đang đón khách. Khách hàng là các bác tài xế xe tải chở không phải là đoàn du khách chúng tôi !!!

Trong buổi ăn tối tại Ba Lan, người ta đãi thì ăn, nhưng hỏi mấy người trong đoàn là họ nấu bằng thịt gì thì không ai biết bởi vì họ xé nhỏ, nhúng bột đem chiên. Chỉ cần ăn ngon là được rồi phải không các bạn ?

Sản phẩm đặc biệt của Ba Lan là hổ phách (amber). Đây là một loại hạt trang sức màu vàng óng ánh. Hổ phách như ta biết được tạo thành từ mủ cây tùng bách (?), sau hàng ngàn năm cứng lại mà thành. Bên trong viên ngọc có khi có lẫn một con bọ nhỏ nhỏ. Giá cả cũng không cao lắm. Nhưng đối với một tay mơ như tôi thì chỉ mua “đại” chợ không biết có phải là đồ giả, làm từ plastic hay không ... Đi du lịch mà mua hàng thì hể nếu thấy vui là được rồi.

Các công ty Mỹ đầu tư khá nhiều ở Ba Lan, các cửa hiệu bán toàn hàng Mỹ. Hàng hóa địa phương thì không

SAXTON GARDEN

đa dạng phong phú cho lắm. Do đó có nhiều khu chợ trời bán đủ loại hàng tiêu dùng, tôi thấy có chợ trời tại biên giới với Đức, tại sân vận động lớn của Vacsava, và rải rác khắp nơi.

Trước thế chiến, Ba Lan là một nước có nhiều người Do Thái sinh sống. Tại thủ đô có một trại tập trung người Do Thái nơi xảy ra một cuộc nổi loạn chống Đức Quốc Xã nhưng bị đàn áp chìm trong biển lửa. Ngày nay có bia để kỷ niệm.

Vacsava có Đài Chiến Sĩ vô danh nơi ghi ơn những chiến sĩ đã ngã xuống trong cuộc chiến tranh với người Nga

năm 1920. Lúc đó nước Ba Lan mới thành lập, và với một số quân ít hơn người Nga rất nhiều mà lại chiến thắng và bảo vệ được nước Cộng Hòa non trẻ. Hôm tôi tới thì có những hàng quân đang dàn chào rất nghiêm chỉnh. Trong thời bị Nga chiếm đóng sau thế chiến, người ta vẫn lén lút đem hoa tươi đến đặt ở đây.

Nhạc sĩ Chopin là một người yêu nước. Ông luôn cố võ cho việc thành lập một nước Ba Lan độc lập. Khi ông chết ở Pháp thì có di chúc là trái tim của ông sẽ được đưa về quê nhà và để trong một nhà thờ ở Vacsava.

Trước đây tôi có nói rằng tiếng Đức khó. Bây giờ thấy tiếng Ba Lan (sau này là tiếng Hungary, Tiệp Khắc...) còn khó hơn nhiều lắm. Các thứ tiếng này khó mà tìm ra được “ngữ căn” để ... đoán mò ý nghĩa.

Người Ba Lan rất sùng đạo Thiên Chúa. Sáng chúa nhật là đi nhà thờ rất đông. Ở các khu nhà quê thì người ta đi bộ tới nhà thờ, hình như truyền thống của họ là như vậy. Dọc hai bên quốc lộ hay có rất nhiều tượng đức mẹ nhỏ nhỏ.

Sau một ngày thăm Vacsava, đoàn du lịch đi về phía nam hướng về thành phố cổ Krakow là kinh đô cũ của nước Ba Lan. Tuy nhiên dọc đường sẽ ghé thăm hai nơi nổi tiếng là thánh địa Czestochowa và trại tập trung người Do Thái là Auschwitz ...

TƯỢNG CHOPIN